

Kompendium cudów z historii ludzkości

ŚWIAT CZŁOWIEKA

*Amanda Wood i Mike Jolley • Zilustrował Andrés Lozano
Przetoczyła Hanna Pasierska*

Nasza Księgarnia

Spis treści

Od wydawcy		5	Tablica 31.	Przełomy w myśleniu	58
Wprowadzenie		8	Tablica 32.	Świat jest sceną...	60
			Tablica 33.	Rytmy i harmonie	62
Tablica 1.	Początki ludzkości	10	Tablica 34.	Życie sportowe	64
Tablica 2.	Rzut oka na ewolucję człowieka	12	Tablica 35.	Zwierzęta i ludzie	66
Tablica 3.	Ścieżki ewolucji	14	Tablica 36.	Poprzez lądy	68
Tablica 4.	Homo sapiens, władca świata	15	Tablica 37.	Krótką historią łodzi	70
Tablica 5.	Przetrwać epokę lodowcową	16	Tablica 38.	Świat średniowieczny	72
Tablica 6.	Ewolucja człowieka współczesnego	18	Tablica 39.	Miejsca modlitwy	74
Tablica 7.	Życie w świecie starożytnym	20	Tablica 40.	Przedmioty religijne	75
Tablica 8.	Pierwsi rolnicy	22	Tablica 41.	Życie w średniowiecznym mieście	76
Tablica 9.	Pierwsze miasta	24	Tablica 42.	Zamki	78
Tablica 10.	Ceramika z przeszłości	26	Tablica 43.	Wojny i wojownicy	80
Tablica 11.	Odcisnąć swój ślad – pierwsi artyści	28	Tablica 44.	Narzędzia wojny	82
Tablica 12.	Pomniki i megality	30	Tablica 45.	Machiny oblężnicze	84
Tablica 13.	Pierwsze cywilizacje	31	Tablica 46.	Niewolnictwo	85
Tablica 14.	Krótką historią biżuterii	32	Tablica 47.	Powstanie medycyny	86
Tablica 15.	Świat materii	34	Tablica 48.	Czarna śmierć	88
Tablica 16.	Kultura i strój	36	Tablica 49.	Dzieje soli	89
Tablica 17.	Odkrycie metalu	38	Tablica 50.	Krótką historią pieniądza	90
Tablica 18.	Podaj cegłę!	40	Tablica 51.	Handel na Jedwabnym Szlaku	92
Tablica 19.	Wielki Mur Chiński	41	Tablica 52.	Epoka wielkich odkryć	94
Tablica 20.	Utrzymać się z roli	42	Tablica 53.	Jesteśmy tym, co jemy	96
Tablica 21.	Początki pisma	44	Tablica 54.	Podbój oceanów	98
Tablica 22.	Przedmioty codziennego użytku	46	Tablica 55.	Odkrycia i wynalazki	99
Tablica 23.	Utrzymywanie czystości	47	Tablica 56.	Kwestia czasu	100
Tablica 24.	Prawa i władcy	48	Tablica 57.	Świat druku	101
Tablica 25.	Bóstwa i potwory	50	Tablica 58.	Krótką historią książki	102
Tablica 26.	Mapy nieba	52	Tablica 59.	Czasy się zmieniają	104
Tablica 27.	Świątynie i pałace	54	Tablica 60.	Świat współczesny	106
Tablica 28.	Siedem cudów świata starożytnego	55			
Tablica 29.	Wędrówki zmarłych	56	Indeks		108
Tablica 30.	Jak zrobić mumię	57	Słowniczek		110

RZUT OKA NA EWOLUCJĘ CZŁOWIEKA

NASI NAJWCZEŚNIEJSI PRZODKOWIE BYLI CZŁEKOKSZTAŁTNYMI ZWIERZĘTAMI ZNANYMI POD NAZWĄ HOMININÓW. Wyewoluowali z człowiekowatych i przez miliony lat wykształcili ważne ludzkie cechy: umiejętność chodzenia na dwóch nogach (dwunożność), duży i coraz bardziej złożony mózg, zręczność w tworzeniu i stosowaniu narzędzi oraz umiejętność panowania nad środowiskiem zamiast życia na jego łasce. Tę ewolucyjną drogę przebył nie jeden gatunek, lecz większa ich liczba; różne homininy pojawiały się i wymierały. Nasza wiedza o tym ewolucyjnym procesie ma wiele luk, które w każdej chwili mogą zostać wypełnione dzięki nowym odkryciom. Jedno jest pewne: trzeba było milionów

lat, by pojawił się *Homo sapiens* – pierwszy współczesny człowiek – lecz wystarczyło zaledwie kilka tysięcy lat, by wyprzedził on w rozwoju wszystkie pozostałe homininy i skolonizował całą Ziemię.

- Człowiek należy do ssaków naczelnych. Podobieństwo fizyczne i genetyczne wskazuje, że współcześni ludzie i wielkie afrykańskie małpy – szympansy, bonobo oraz goryle – pochodzą od wspólnego przodka, który żył w Afryce od 8 do 6 milionów lat temu.
- Około 3 milionów lat temu w Afryce pojawiły się pierwsze homininy z rodzaju *Homo* (do którego należy człowiek współczesny). W tamtym czasie istniała pewna liczba gatunków pierwotnych ludzi, lecz przetrwał tylko nasz przodek *Homo sapiens*.
- Większość uczonych wyróżnia obecnie ok. 20 gatunków wczesnych ludzi, brak jednak zgody, jak je sklasyfikować i w jaki sposób były ze sobą spokrewnione. Naukowcy spierają się także, jakie czynniki wpłynęły na ewolucję i wymarcie każdego z gatunków.

A. Grupa ardipteaków (*Ardipithecus*)

- Istniało kilka gatunków tych wczesnych „protoludzi”.
- To jedni z naszych najdawniejszych przodków; pierwsi zaczęli przybierać postawę wyprostowaną.
- Wielkością i sylwetką większość z nich przypominała szympansy; żyli w lasach.

B. Australopitek (*Australopithecus*)

- Wzrost 1,1 metra; waga 40 kilogramów.
- Pierwszy znany hominin (istota podobna do ludzi).
- Utrzymywał pozycję wyprostowaną i chodził na dwóch nogach, ale nadal regularnie wspinął się na drzewa.
- Wyglądem przypominał małpę, miał wysunięte szczęki i mały mózg.
- Miał długie, silne ręce oraz długie, zagięte palce u dłoni i stóp do chwytania gałęzi.
- Używał prostych narzędzi – kamieni do otwierania muszli oraz patyczków, którymi wybierał termity z gniazd.
- Żywił się głównie roślinami i owadami i jako pierwszy z naszych przodków opuścił lasy, by żyć na sawannie.

C. Grupa parantropów (*Paranthropus*)

- Ta grupa wczesnych ludzi żyła w lasach i na stepach; ich zróżnicowane pożywienie obejmowało pędraki i rośliny.
- Mieli duże zęby i potężne szczęki pozwalające żuć twarde korzenie oraz inne części roślin.

D. *Homo habilis* (człowiek zręczny)

- Wzrost 1,6 metra; waga 50 kilogramów.
- Ze względu na duży mózg często uważa się go za pierwszego gatunek ludzki.
- Choć miał mniej wysunięte szczęki niż żyjące wcześniej homininy, zachował wiele małych cech.
- Sporządzał proste narzędzia z kamieni, krzemieni i drewna.
- Jadał mięso – odcinał je kamiennymi narzędziami z zabitych zwierząt.
- Bogatsza w mięso dieta dostarczała więcej energii i mogła prowadzić do rozwoju większego mózgu.

E. *Homo erectus* (człowiek wyprostowany)

- Wzrost 1,8 metra; waga 68 kilogramów.
- Miał większy mózg niż *Homo habilis* oraz proporcje ciała bardziej zbliżone do ludzi współczesnych.
- Chodził całkowicie wyprostowany i prawdopodobnie mógł biegać na duże odległości.
- Zapewne jako pierwszy z naszych przodków wytwarzał pięściaki.
- Być może potrafił używać ognia.
- Zawędrował z Afryki do Chin i Europy.

F. *Homo heidelbergensis* (człowiek heidelberski, człowiek ze Swanscombe, człowiek z Boxgrove)

- Wzrost 1,7 metra; waga 62 kilogramy.
- Miał wydętą kość nadoczodołową, większą puszkę mózgową i bardziej płaską twarz niż dawniejsze gatunki ludzkie.
- Pierwszy gatunek wczesnego człowieka zamieszkujący w chłodniejszym klimacie; jego krępe ciało zapewniało mu prawdopodobnie ochronę przed utratą ciepła.
- Żył w okresie, kiedy – jak wskazują zachowane ślady – ludzie nauczyli się używać ognia.
- Prawdopodobnie wykorzystywał drewniane włócznie i jako pierwszy z dawnych gatunków ludzkich regularnie polował na duże zwierzęta.
- Również jako pierwszy gatunek budował schronienia – proste szałas z drewna i skał.

G. *Homo floresiensis* (człowiek z Flores)

- Wzrost 1,06 metra, waga 30 kilogramów.
- Obok *Homo sapiens* jeden z gatunków ludzkich, które przetrwały najdłużej; wymarł w ciągu ostatnich 50 000 lat.
- Odkryty na wyspie Flores w Indonezji.
- Miał mały mózg, lecz mimo to sporządzał kamienne narzędzia, polował dla zdobycia pożywienia i być może używał ognia.
- Niewielkie rozmiary ciała mogły być skutkiem karłowacenia wyspowego – procesu ewolucyjnego występującego w wyniku długotrwałej izolacji w środowisku o ograniczonych zasobach pożywienia i pozbawionym drapieżników. Znalezione również na Flores słońce karłowate, obecnie wymarłe, wykazywały tę samą adaptację.

H. *Homo neanderthalensis* (człowiek neandertalski)

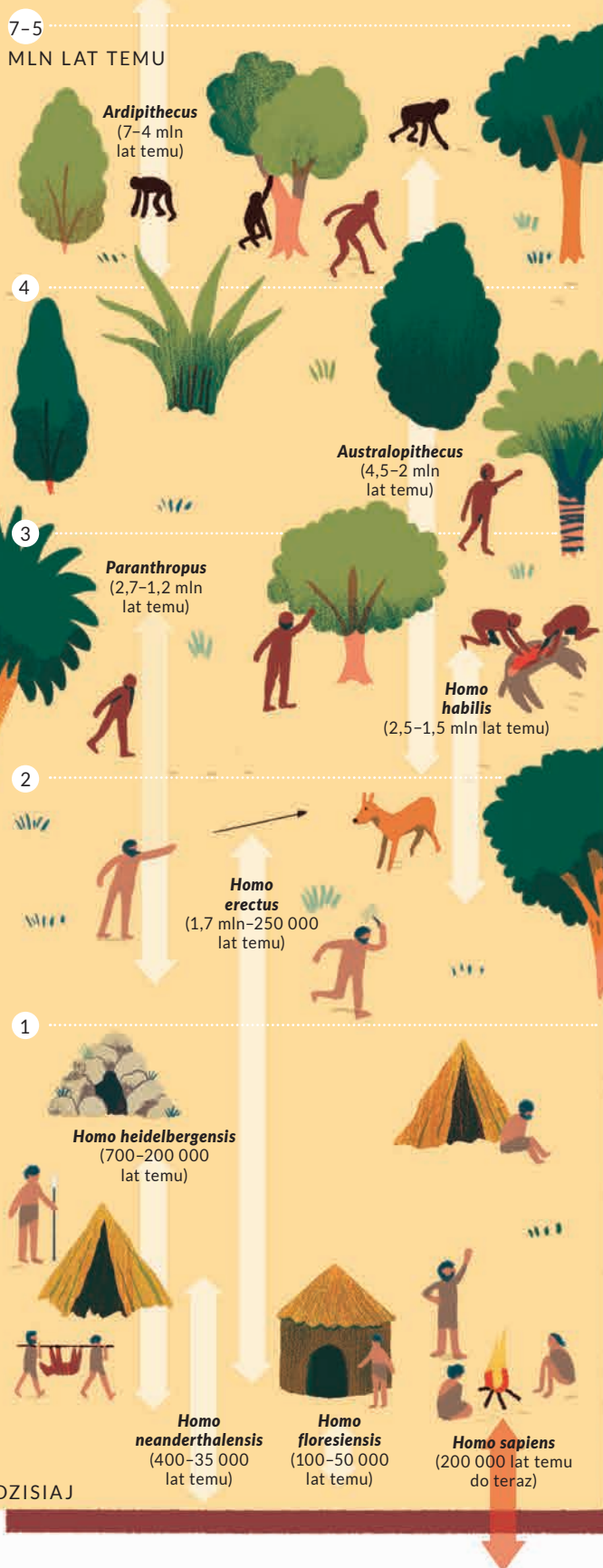
- Wzrost 1,65 metra; waga 80 kilogramów.
- Wczesna forma *Homo sapiens*, która żyła i wymarła w czasie ostatniej epoki lodowcowej; nazwa „neandertalczyk” pochodzi od doliny Neander w Niemczech, gdzie pierwszy raz odkryto jego kości.
- Miał silne, umięśnione ciało i wydatny kostny wał nadoczodołowy.
- Sporządzał ubrania ze skór zwierzęcych do ochrony przed zimnem.
- Wytwarzał bardziej złożone narzędzia i posługiwał się ogniem, by zaganiać oraz chwycić wielkie zwierzęta, takie jak mamuty.
- Żył i pracował w grupach rodzinnych.

I. *Homo sapiens* (człowiek rozumny)

- Wzrost 1,7 metra; waga 70 kilogramów.
- Bardzo łatwo się adaptuje, ma duży mózg.
- Rozwinął język mówiony i zaczął żyć w dużych grupach, czyli plemionach.
- Wytwarzał odzież ze skór zwierzęcych zszywanych kościanymi igłami i paskami skóry zamiast nici.
- Sporządzał zaawansowane narzędzia zaopatrzone w rękojeści – włócznie, harpuny, toporki i młoty.
- Budował proste schronienia z gałęzi i skór zwierzęcych.
- Stworzył pierwsze dzieła sztuki i pierwsze instrumenty muzyczne – kościane flety.

DRZEWO EWOLUCYJNE

Wbrew popularnemu przekonaniu ewolucja człowieka nie była prostą ścieżką prowadzącą w uporządkowany sposób od naszych najwcześniejszych przodków do ludzi współczesnych. Najlepiej ilustruje ją drzewo o wielu gałęziach; naukowcy wciąż się spierają o jego wygląd, więc może się on zmienić wskutek nowych odkryć.

KULTURA I STRÓJ

OD NAJDAWNIEJSZYCH CZASÓW KULTURY I CYWILIZACJE TWORZYŁY WŁASNE, CHARAKTERYSTYCZNE STROJE. Ludzie projektowali odzież oraz inne ozdoby z dostępnych im materiałów, dostosowując swoje wyroby do klimatu, w jakim żyli, wykonywanej pracy i pozycji społecznej. Nawet mając dostęp do podobnych materiałów, rozmaite kultury używały ich na setki sposobów, wobec czego wszystkie wniosły swój wkład w bogatą historię odzieży oraz stroju i do dziś wpływają na współczesne mody.

A. Neolityczny myśliwy, ok. 4000 lat p.n.e.

W epoce kamienia stroje wykonywano głównie ze skóry, futer lub utkanych traw. Myśliwi z czasów ostatniej epoki lodowcowej byli zapewne pierwszymi ludźmi, którzy sporządzali ubrania z prawdziwego zdarzenia, zamiast drapować lub przywiązywać skóry na ciele.

B. Egipcjacy arystokraci, 1500 lat p.n.e.

Starożytni Egipcjanie potrzebowali przewiewnego, lekkiego materiału na

stroje odpowiednie do ich gorącego i suchego klimatu; taki był len.

W odróżnieniu od sąsiadów szyli odzież dopasowaną do sylwetki, zamiast owijać się sztukami tkaniny. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety wkładali obcisłe tuniki, a mężczyźni również drapowane spodniczki ściągnięte pasem. Długość spódnicy zależała od aktualnej mody – a w okresie Nowego Państwa musiały nawet być plisowane! Ubrania często pięknie zdobiono i uzupełniano bogatą biżuterią,

noszoną przez przedstawicieli obu płci. Rodzaj i jakość materiału zależały od zamożności właściciela, a ważne osobistości często podkreślały swoją pozycję za pomocą wyjątkowych przedmiotów.

C. Stylowy Pers, ok. roku 500 p.n.e.

Przodkami Persów byli koczowniczy jeźdźcy z mroźnych azjatyckich stepów, nic więc dziwnego, że lubili ciepłą i wygodną odzież. Większość strojów szyto i dopasowywano do sylwetki;

sporządzano je z wełny, lnu, a później jedwabiu.

D. Barwni Celtowie, ok. roku 400 p.n.e.

Celtowie uwielbiali żywe kolory i często farbowali wełnę, po czym tkali ją w barwne wzory. Nawet po wynalezieniu tkactwa nie zrezygnowali ze skór; otulali się futrzanymi opończami albo narzucali futrzane kamizele na wełniane tuniki.

E. Elegancyj Grecy, ok. roku 400 p.n.e.

W okresie klasycznym większość

starożytnych Greków nosiła eleganckie drapowane stroje, często wełniane; zwykle złożone z tuniki oraz płaszcza spiętych broszami, czyli fibulami.

F. Rzymianie i ich prawa, ok. roku 100 n.e.

Na styl wielu rzymskich strojów wpłynęła moda podbitych podbitych prowincji (przede wszystkim Grecji), które stały się częścią Cesarstwa Rzymskiego. Najważniejszym elementem garderoby starożytnego Rzymianina była toga – wełniana szata z jednego kawałka materiału, którą można było drapować na ciele na różne sposoby. Istniały ścisłe zasady, co komu wolno włożyć, np. w czasach republiki togi przysługiwały tylko obywatelom rzymskim, a barwę purpurową mogli nosić wyłącznie cesarz i konsulowie.

G. Starożytne Chiny, ok. roku 200 p.n.e.

Ulubionym materiałem zamożnych mieszkańców starożytnych Chin, gdzie strój stanowił najważniejszy element świadczący o pozycji społecznej właściciela, był jedwab. Bogaci i biedni ubierali się różnie – ci ostatni preferowali odzież z konopi, trwałą i odpowiednią do pracy, niekiedy watawaną. Tylko bogacze stroili się w jedwabie, często farbowane lub haftowane w kunsztowne wzory, a wyłącznie cesarzowi przysługiwało prawo noszenia się na żółto. Białe szaty oznaczały żałobę, czerwone zaś wkładano na znak radości i szczęścia. Moda różniła się za poszczególnych dynastii – poniżej przedstawiono tradycyjny strój z epoki Han, noszony zarówno przez mężczyzn, jak i kobiety.

H. Pierzaste ozdoby, ok. roku 400 n.e.

Majowie sporządzali barwne stroje z lekkich materiałów odpowiednich do gorącego klimatu. Ważne osobistości stroiły się w szaty utkane z bawełny farbowanej barwnikami roślinnymi, często zdobione haftem, piórami lub muszlami; biedacy zadowalali się sizalem (włóknem roślinnym, z którego dziś robi się liny).

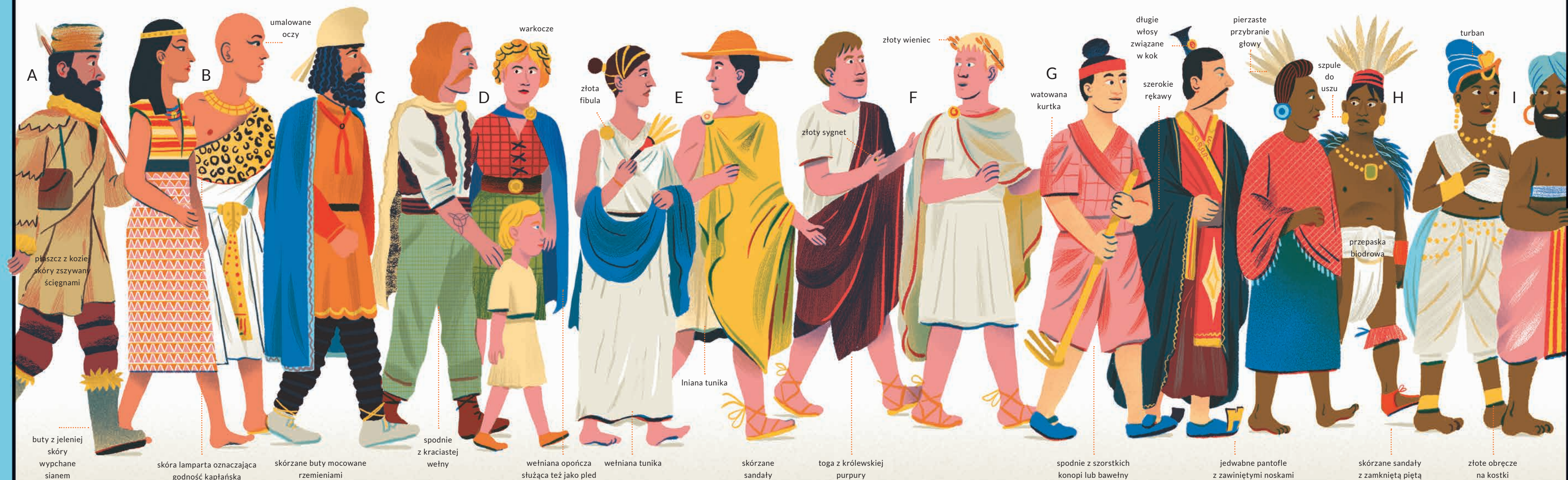
I. Indie w czasach Maurjów, ok. roku 200 p.n.e.

W epoce Maurjów mężczyźni i kobiety nosili przepaski wiązane w pasie. Niekiedy owijano biodra drugim kawałkiem materiału, tworząc spódnice. Przedstawiciele obu płci narzucali na to długi szal, który można było drapować na kilka sposobów.

BARWNA ODZIEŻ

Kolorowe, ozdobne stroje to cecha wielu kultur. Przędzę barwiono na różne odcienie, a następnie tkano, tworząc skomplikowane wzory. Gotowe tkaniny ozdabiano haftem, koralikami lub muszlami.

Umiejętność sporządzania pigmentów z surowców naturalnych liczy sobie co najmniej 100 000 lat. Najpowszechniej stosowano farby roślinne – czerwoną z korzenia marzanny, żółtą z porostów, niebieską z indygowca – lecz najcenniejszym barwnikiem starożytnego świata była królewska purpura otrzymywana z wydzieliny morskiego ślimaka rozkolca.

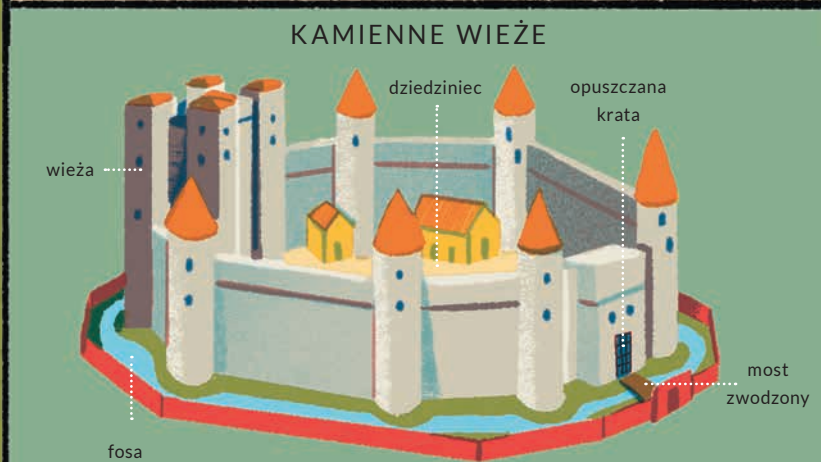

Rezydencja rycerska – gródek stożkowaty

Najstarszym typem zamku była drewniana wieża (stołp) na szczycie wielkiego kopca. Kopiec otaczano rowem o stromych brzegach, często wzmocnionym drewnianą

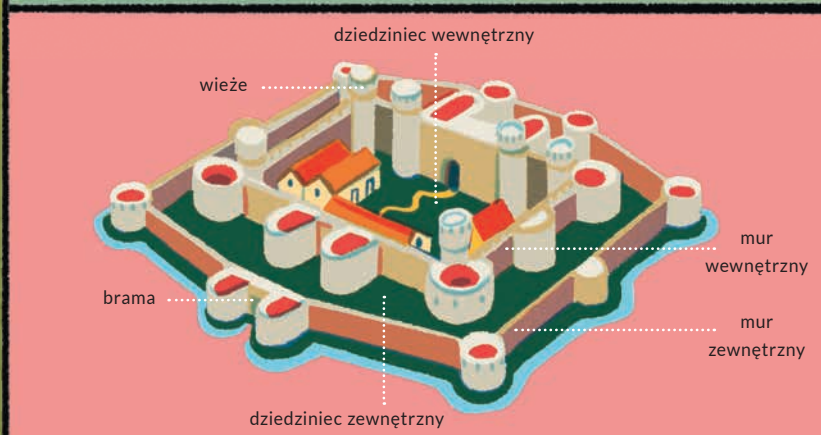
palisadą, którą z czasem zastąpiono kamiennym murem. Pan zamku dla bezpieczeństwa zajmował górne piętro wieży, jego podwładni zaś mieszkali w ogrodzonym terenie nazywanym dziedzińcem, połączonym z kopcem za pomocą mostu lub chodnika.

Kamienne wieże obronne

Z czasem drewniane wieże zastąpiono trwalszymi, z kamienia. Najwcześniejsze wznoszono na planie kwadratu, lecz miało to wady: narożniki przestały widok obrońcom i nacierający mogli się podkraść niezauważenie, a jedyna brama, choć utrudniała zdobycie wieży, nie pozwalała łatwo wydostać

się na zewnątrz. W ciągu kolejnych 200 lat zaczęto budować wieże okrągłe, a całość (wieżę i podgródzie) otaczano potężnymi kamiennymi murami zaopatrzonymi w bramy. Mury otaczał głęboki rów z wodą zwany fosą. Dostęp do wnętrza utrudniały zwodzony most, który można było podnieść w razie oblężenia, oraz brama z opuszczaną kratą.

Zamki koncentryczne

W XIII wieku krzyżowcy przywieźli z Bliskiego Wschodu do Europy nowe rozwiązanie architektoniczne. Te zamki nie miały słabych punktów. Dostępu broniły 2 mury – wewnętrzny był wyższy, więc obrońcy mogli strzelać do napastników nad głowami żołnierzy

strzegących muru zewnętrznego. Narożne wieże obserwacyjne były wysunięte daleko poza obręb murów, więc nie było martwych stref. Zamki koncentryczne miały też wygodne kwatery mieszkalne wokół centralnego dziedzińca.

ZAMKI

LUDZIE W ŚREDNIOWIECZU MUSIELI W KAŻDEJ CHWILI BYĆ GOTOWI DO WOJNY. Królowie i arystokraci budowali do ochrony zamki – wielkie twierdze zaprojektowane tak, by łatwo ich było bronić – i mieszkali w nich z rodziną, służącymi i żołnierzami. Najstarsze, nazywane gródkami stożkowatymi, dawało się wznieść szybko i tanio, ale z czasem zostały wyparte przez olbrzymie, trwalsze warownie z kamienia, które w Polsce przetrwały do XVII wieku jako siedziby szlacheckie.

Zamek stanowił centrum wszystkich spraw – to stąd jego właściciel zarządzał otaczającymi ziemiami i należącymi do niego chłopami, tu pilnował prawa i porządku, szkolił rycerzy oraz pieszych żołnierzy do bitwy oraz urządzał uczty i turnieje dla rozrywki poddanych.

ŻYCIE NA ZAMKU

Turnieje

Pan zamku dla rozrywki poddanych często urządzał na okolicznych terenach pozorowane bitwy, czyli

turnieje. Najpopularniejszym sportem były walki na kopie staczone dla nagrody.

Wielka sala

Wystawnym ucztom w wielkiej sali towarzyszyły liczne rozrywki – śpiewy, tańce, muzyka, a nawet występy

trefnisiów, akrobatów i iluzjonistów. Podawano mnóstwo dań, więc ucztę ciągnęły się godzinami.

OBLĘŻONY ZAMEK

Choć warownie projektowano tak, by łatwo było odpierać ataki, z czasem wynalezione zostały nowe rodzaje broni zdolne wywołać poważne szkody. Taranami wyłamywano bramy, wieże oblężnicze ułatwiały wspięcie się na wysokie mury, a ogromne drewniane katapulty

zwane trebuszami wystrzeliwały głazy w zamkowe mury. Jednym z najskuteczniejszych sposobów zdobycia twierdzy było otoczenie jej, tak aby nikt nie zdołał się wydostać, i zmuszenie obrońców do poddania się z powodu głodu.

Bartolomeu Dias
W 1487 roku portugalski odkrywca Dias wyruszył na południe wzdłuż zachodnich wybrzeży Afryki, szukając nowej drogi do Indii. Jego statki, zniesione z kursu przez sztorm, okrążyły Afrykę i trafiły na Ocean Indyjski. Choć Dias był zmuszony zawrócić, dowiódł, że Europejczycy mogą dotrzeć do Azji drogą morską.

Krzysztof Kolumb
W 1492 roku Kolumb przepłynął Atlantyk, szukając nowej trasy morskiej z Hiszpanii do Indii. Gdy członkowie sponsorowanej przez Hiszpanów wyprawy po 5 tygodniach dostrzegli ląd, sądzili, że dotarli do Azji. W rzeczywistości wylądowali w Indiach Zachodnich, archipelagu wysp u wybrzeży Ameryki Środkowej, otwierając drzwi do odkrycia całego kontynentu, który Europejczycy nazwali Nowym Światem.

Vasco da Gama
Da Gama opuścił Portugalie w roku 1497, zamierzając znaleźć drogę morską do Indii. Dotarł tam po 10 miesiącach – jako pierwszy Europejczyk pokonał Ocean Indyjski. Następnie odwiedził Wyspy Korzenne i wrócił do Portugalii, przywożąc wiele przypraw, które powitano z wielkim entuzjazmem. Inne kraje europejskie zdołały złamać monopol Portugalczyków na nowym szlaku handlowym na Wschód dopiero po 100 latach.

TABLICA 52.

EPOKA WIELKICH ODKRYĆ

trasa przez Ocean Spokojny

AMERYKA PÓŁNOCNA

AMERYKA ŚRODKOWA

Ocean Spokojny

AMERYKA POŁUDNIOWA

trasa przez Ocean Spokojny

Karaiby

Nowa Fundlandia

Ocean Atlantycki

EUROPA

AFRYKA

Chiny

Indie

Ocean Indyjski

AUSTRALIA

Wyspy Korzenne (Moluki)

Ocean Arktyczny

Cieśnina Magellana

John Cabot
W 1497 roku angielska wyprawa pod dowództwem włoskiego kapitana Giovanniego Cabota (zwanego Johnem Cabotem) przepłynęła Atlantyk w poszukiwaniu Indii. Żeglarze trafili na Nową Fundlandię niedaleko wybrzeży Ameryki Północnej.

Francis Drake

Angielski odkrywca i korsarz Francis Drake był pierwszym kapitanem, który opłynął świat dokoła. Wyprawa trwała blisko 3 lata, od 1577 do 1580 roku, i powrócił tylko 1 z 5 statków, „Golden Hind”. Podczas licznych rejsów Drake napadł jednostki hiszpańskie i rabował je z przewożonych skarbów oraz plądrował hiszpańskie kolonie na Karaibach. Po powrocie został uszlachcony przez królową Elżbietę I za zasługi dla korony.

Jacques Cartier

W 1534 roku francuski odkrywca Jacques Cartier badał wschodnie wybrzeża dzisiejszej Kanady, szukając nowego szlaku żeglownego do Chin. Mając za przewodników rdzennych mieszkańców tych terenów, ostatecznie przepłynął w kanu Rzekę Świętego Wawrzyńca i dotarł do niewielkiej wioski, którą nazwał Montrealem.

Amerigo Vespucci

7 lat po pierwszej wyprawie Kolumba inny Włoch dotarł na kontynent amerykański, żeglując wzdłuż wybrzeży Ameryki Południowej aż do ujścia Amazonki w północnej Brazylii. Kontynent nazwano na jego cześć w roku 1507.

Ferdynand Magellan

W 1519 roku kilka statków pod dowództwem Ferdynanda Magellana wyruszyło z Hiszpanii, by znaleźć trasę morską do Azji przez Atlantyk. I Magellan rzeczywiście ją odkrył, pokonując wąski kanał na południowym krańcu Ameryki Południowej łączący Ocean Atlantycki z Pacyfikiem, a znany dziś jako Cieśnina Magellana. 3 lata później jeden z jego statków, „Vittoria”, powrócił do kraju. Magellan zginął podczas wyprawy, ale „Vittoria” była pierwszą jednostką, która okrążyła świat.

POD KONIEC ŚREDNIOWIECZA WIELE ODKRYWCÓW STAWIAŁO ŻAGLE, BY SZUKAĆ SŁAWY I BOGACTWA NA SZEROKIM MORZU. Dzięki szybszym i lepszym statkom oraz sprawniejszym narzędziom do nawigacji dokonali odkryć, które pozwoliły nam lepiej poznać świat.

Wyprawy odkrywcze tamtego czasu często napędzał popyt na egzotyczne towary z Indii i Chin – przyprawy korzenne, jedwabie i klejnoty, jak perły czy rubiny. Kupcy z Europy średniowiecznej koniecznie chcieli znaleźć drogę morską na Wschód, ponieważ trasy lądowe były długie, niebezpieczne i znajdowały się pod kontrolą wielu potężnych władców. Gotowi byli dużo zaryzykować, by wytyczyć nowe szlaki – choć w powszechnej opinii morza południowe wrzały z gorącą i rojły się od potworów!

W roku 1492 podjął się tego żeglarz Krzysztof Kolumb. W tamtym okresie większość ludzi nadal wierzyła, że świat jest płaski, Kolumb jednak był przekonany, że Ziemia ma kształt kuli, więc jeśli wyprawa ruszy z Europy na zachód, trafi do Chin. Kolumb nie przypuszczał, że od Chin oddziela go cały kontynent nieznamy ludziom Zachodu – Ameryka.

Zachęceni przez zachodnich władców, szczególnie z Hiszpanii, Holandii, Francji, Anglii i Portugalii, żeglarze dokonali też wielu innych odkryć. Doprowadziło to do skolonizowania Ameryki i zniszczenia tamtejszych wspaniałych cywilizacji, gdy kraje europejskie walczyły ze sobą o nowe tereny.

W POSZUKIWANIU ZŁOTA

złota figurka inkaska

Odkrycie przez Kolumba Nowego Świata i opowieści o bogactwach, z jakimi powrócił, spowodowały, że jego śladem ruszyła fala ambitnych Hiszpanów zwanych konkwestadorami. W początkach XVI wieku w pogoni za sławą i majątkiem całymi setkami pożeglowali po złoto Ameryki, lecz nie wszyscy odnieśli sukces.

- W roku 1519 Hernán Cortés zorganizował wyprawę

- i wylądował w dzisiejszym Meksyku. Zgromadził ogromną armię z tubylców zbuntowanych przeciw azteckim władcom i pomaszerował na stolicę Tenochtitlán. Pokonawszy zarówno Azteków, jak i innych konkwestadorów, podbił cesarstwo Azteków.
- Skuszony relacjami o bogactwach Peru Francisco Pizarro poprowadził dwie nieudane ekspedycje, lecz w końcu w 1532 roku zdołał

podbić imperium Inków. Przybył z zaledwie 180 żołnierzami, lecz zdołał schwycić inkaskiego przywódcę Atahualpę. Zażądał za jeńca wysokiego okupu, ale koniec końców i tak go zabił. Wielu tubylców padło ofiarą podobnej brutalności; inni zginęli od chorób przywleczonych przez europejskich zdobywców, na które nie byli odporni.

złoty wisiorek aztecki

Tytuł oryginału:
Human World

Curiositree Human World copyright © Quarto Publishing plc, 2018
First published in 2018 by Wide Eyed Editions, an imprint of The Quarto Group.
Illustrations copyright © 2018 Andrés Lozano
Text copyright © Amanda Wood 2018
Concept, design and art direction by Mike Jolley

© Copyright for the Polish edition by Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2021
Tłumaczenie **Hanna Pasierska**

Projekt okładki **Karia Korobkiewicz**

Redaktor prowadząca **Anna Garbal**
Opieka redakcyjna **Magdalena Korobkiewicz**
Redakcja **Magdalena Adamska**
Korekta **Malwina Łozińska, Ewa Mościcka**
Redaktor techniczny, opracowanie DTP **Karia Korobkiewicz**

ISBN: 978-83-10-13573-5

PRINTED IN POLAND

Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2021 r.
Wydanie pierwsze
Druk: Zakład Graficzny COLONEL, Kraków

05-075 Warszawa-Wesoła, ul. Apteczna 6
e-mail: naszaksięgarnia@nk.com.pl
tel. 22 643 93 89

Dział Handlowy
Sprzedaż wysyłkowa: tel. 22 641 56 32
e-mail: sklep.wysylkowy@nk.com.pl
www.nk.com.pl